

Türkiye-İsrail

Amerika'da yayınlanan ve yarı-resmi hükümetteki National Interest dergisinden aktardığımız Türk-İsrail ilişkilerini inceleyen bugünkü yazımız, Yahudi oryantalist Daniel Pipes'e ait. Geçen yıl Sincan'da yaşananları 'işgal' olarak değerlendirmek dahil, çok çarpıcı yorumlar içeren yazı, Türk-İsrail ilişkilerinin 'nereye yönelmiş' işaret ediyor. Pipes'in yazısı, bu yönüyle tüm 'sorun'larıyla birlikte gözler önüne seren anahtar metinlerden biri. Yazı, 28 Şubat'ta başlayan süreçte Türkiye'nin iç ve dış gündeminde belirleyici yönlerin günışığına çıkmasında önemli ipuçları sunduğu için, kısaltmadan iki bölüm halinde yayınıyoruz.

DANIEL PIPES

Geçen yıl 2 Şubat'ta Sincan'da belediye tarafından "Kudüs'ü Anma" Geçesi düzenlenmişti. Bu tür toplantılar dünyanın her tarafında her gün olduğu için çok fazla dikkat çekmezler. İsrail ile ilişkileri ne durumda olursa olsun, hükümetler böyle toplantılara izin verirler.

Ama Türkiye'de geçen yıl Şubat ayında olaylar farklı gelişti. Bir gün sonra üst düzey bir askeri yetkili, Hürriyet muhabiriye, "Sincan'daki toplantıyı izledim. Gördüğüm beni ürküttü" dedi. Bir gün sonra da, ordu 15 tank, 20 personel aracı ve diğer bazı askeri araçları Sincan'a gönderdi. Konvoy, ilçenin ana çad-desinden geçti ve toplantıyı yapıldığı alanda saatlerce bekledi.

Olaylar burada bitmedi. İçişleri Bakanı, Belediye Başkanı'nı görevden aldı. Geceye katılan İran Büyükelçisi sınır dışı edildi; İran da buna misillemede bulundu.

Tüm bunlar son derece hayret verici olaylar. Bir ilçe, "Kudüs Günü" düzenlediği için işgal edilebilir mi? Bir belediye başkanı, İsrail aleyhtarı sözler sarfetti diye görevden alınabilir mi? Siyonizm karşıtı sözler söyledi diye bir büyükelçi sınır dışı edilebilir mi? Ortadoğu'da böyle bir olay, İsrail aleyhtarı her şeyi şiddetle reddeden ve İsrail ile son derece yakın ilişkiler kurmak için yoğun çaba gösteren güçlü bir kurumun (ordunun) var olduğu Türkiye'de yaşanabilir mi? Sincan olayı, son derece önemli stratejik bir gelişmede etkili oldu: Ortadoğu'nun stratejik haritasını değiştirme, bölgedeki Amerikan ittifaklarını yeniden şekillendirme ve İsrail'in bölgedeki yalnızlığını azaltma potansiyeline sahip bir Türkiye-İsrail ittifakı.

İnişler ve çıkışlar

Türkiye ile İsrail arasındaki ilişkiler, Ankara'nın Yahudi devletinin kurulmasından kısa bir süre sonra, Mart 1949'da başladı. İsrail ile resmi ilişkiler kurması Türkiye'nin uluslararası yönelişi ile ilgili ciddi mesajlar veriyordu; kendisini Batı'ya yaklaştıran Araplar'a yabancılaştırıyordu. O zamanlarda Türkiye-İsrail ilişkileri sembolik düzeydeydi. 1973 savaşının sonrasındaki Arablar'ın petrol silahı nedeniyle Türkiye, kendisini İsrail'den biraz uzaklaştırdı. İsrail ile Türkiye, İsrail'in 1982'de Güney

Lübnan'ı işgal etmesi sonrasında istihbarat işbirliğini artırırken, kamu ilişkilerini belirli bir seviyede tuttular.

1993'teki Oslo Barış Süreci sonrası Ankara, İsrail'e büyükelçi göndererek memnuniyetini belirtti. Üst düzey ziyaretler birbirini izledi ve Şubat 1996'da İsrail, çoğunluğu Müslüman bir ülkelye ilk askeri işbirliği anlaşmasını imzaladı ve bu anlaşma İsrail Hava Kuvvetleri'nin Türk hava sahasında eğitim yapmalarına izin verdi. Mart ayında iki taraf, bir serbest ticaret anlaşması imzaladılar.

Ama Temmuz 1996'da bu ilişkiler için ölümcül bir gelişme meydana geldi: İsrail'e karşı İranlı liderler gibi sert olan Necmettin Erbakan, Türkiye Başbakanı oldu. Erbakan İsrail'den "düşman" ve "Müslüman dünyanın kalbinde bir kanser" olarak bahsediyordu. Erbakan'a göre İsrail, İslamı inanç temelini oymaya çalışıyor, sınırları Nil'den Fırat'a genişletecek bir devletin peşinde koşuyordu. Erbakan, Türkiye'nin İsrail ile ilişkilerini sona erdireceğini söylüyordu. Yorumcular, Erbakan göreve geldikten sonra bu ilişkilerin biteceğini düşünüyorlardı. Peki, Başbakan Yahudi devleti ile ilişkileri böylesine eleştirirken, kim bu ilişkileri destekledi?

Atatürk'ün 'adamları'

Ama Türkiye farklıydı ve Atatürk'ün laik mirası belki de en önemli etkeni. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk, düşüncelerinin çoğunu ordu mensubu olan geliştirmişti. Onun da içinden geldiği resmi kurumlar, Batı'da öğrenecekleri çok şey olduğunu düşünüyorlardı ve bu düşünce tüm ülkelye yayıldı.

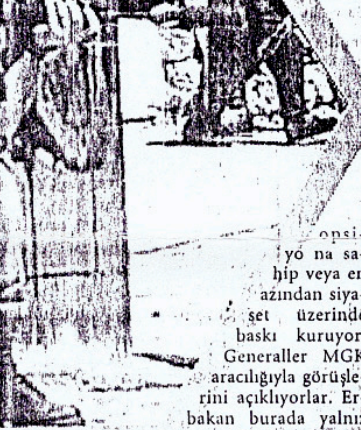
Atatürk, sadece peçok Türk geleneğini değiştirmekle kalmadı; toplumun iç mantığını da değiştirdi. Dünya tarihi, bir kişinin gerçekleştirdiği böylesi değişimleri çok az görmüştür.

Türkiye, Atatürk'ün mirasından büyük bir kısımdan geçen 60 yıl içerisinde vazgeçti ama bir kurum hariç: Askeri yetkililerden 35.000 kişilik bir topluluk, bu inancı paylaşıyor. Türkiye'nin üst düzey askerleri, ideolojik eğitimle ve Atatürk'ün görüşlerini paylaşma-

yanların hemen ordudan atılması sayesinde belirli bir görüşün kalıcı hale gelmesini sağladılar. Bu nedenle, Necmettin Erbakan'ın Temmuz 1996'da Başbakan olması ile birlikte, Türk ordusu fundamentalistlerle en büyük anlaşmazlıklarından biri olan İsrail ile ilişkilerini geliştirmeye yöneldi. Sadece ilişkileri korumada değil, daha da arttırmada ısrar etti.

İki tarafın İsrail ile ilgili görüşleri farklılık gösteriyordu. Ordu, Anayasa ona siyasi bir rol verdiği ve Türk siyasetinin realiteleri orduya seçilmiş hükümetin uygulamaları üzerinde veto hakkı tanıdığı için, kendi anlayışını uygulamaya koydu. O tarihlere Genelkurmay 2. Başkanı olan Çevik Bir, "Biz Anayasa'ya uygun hareket ediyoruz. Anayasa'nın 2. maddesi bizim laik bir ülke olduğumuzu ve 4. maddesi bunun hiçbir zaman değiştirilemeyeceğini belirtiyor. Parlamento bize Türkiye'nin toprakını ve Türkiye Cumhuriyeti'ni koruma görevi vermiştir. ABD ve İngiltere'de bu iş ordunun görevi değildir ama Türkiye'de bu görev bize kanunla verilmiştir. Biz politikayla uğraşmıyoruz, sadece anayasal görevimizi yerine getiriyoruz" diyor.

1960, 71 ve 80'de üç defa hükümetleri deviren ordu, bunu tekrar yapmak gibi ciddi bir niyeti

olamadı. Haziran'ın 18'inde "yumuşak darbe" olarak tanımlanan bir şekilde istifa etmek zorunda kaldı.

İlişkilerin gelişmesi

Türk ordusunun politikadaki yeri nedeniyle Türk-İsrail ilişkilerinin özünü askeri ilişkiler oluşturuyor. Bu ilişkiler Sincan olayından sonra daha da arttı. İsmail Hakkı Karadayı, Şubat 1997'de İsrail'e ilk üst düzey askeri ziyareti yaptı. Karadayı ilişkilerin daha da artırılması için yüzlerce görüşmeler yapıldığını önerdi.

Bundan sonra İsrail Dışişleri Bakanı David Levy Ankara'ya ziyaret etti; Savunma Bakanı Turhan Feyaz, Çevik Bir İsrail'i ziyaret etti.

Daha sonra İsrail Genelkurmay Başkanı Amon Lipkin-Shahak Türkiye'yi ziyaret etti. Şekilde 1997'de iki taraftan üst düzey pek yetkili defalarca bir araya geldi.

Bu yoğun ve üst düzey görüşmelerin sonucu kamuya tamamen açıklanmıyordu. A belirli konulara ağırlık verildiği anlaşılıyor.

Silahların geliştirilmesi; İsrail-Türkiye vunu ma sanayi anlaşmalarından biri o 632,5 milyon dolarlık anlaşma ile, İsrail V nam Savaşı dönemi uçaklarından 54 adet uçağını modernize ediyor. Uçaklar daha ategüçlü ve manevra kaza nacak ve daha elektronik aygıtlarla donatılacak. İsrail an mayı sağlamlaştırmak için neredeyse t projeyi karşılayacak bir kredi açtı.

Silah alımı: Ayrıca, Denizci I gibi bazı zeler satın alındı. Türkiye, (ABD tarafında desteklenen ve halen geliştirilen) Arrow fterleri, Falcon ön uyarı sistemi, sınırlarını koruması için gerekli olan radar sistemleri ile i lendiğini açıkladı.

İsrail, Türkiye'ye 5 milyar dolar tutarında 1000 adet Merkeva tankı satmak istiyor. Türkiye, ayrıca insansız hava aracı, erken uçağı, deniz füzele r ile ilgileniyor, Bir T uzmana göre "kışa çası, Türk Ordusu İsrail sahip olduğu her şey ile ilgileniyor."

Ortak üretim: İki taraf, Denizci II füz nin üretimini için 150 milyon dolarlık yatırı m konusunda anlaşılabilir.

Eğitim: Türk F-16 pilotları ve personeli rail'de elektronik savaş ile ilgili eğitim almı ra İsraili pilotlar Anadolu'da dağlık arazi t rinde eğitim uçuşu yapabiliyor. (Bu de üzerinde uçmaktan çok farklı ve İran'a nsiyel bir saldırı için hazırlık anlamına g yor.) Pilotlar yılda sekiz defa diğer ülkelye diyorlar. İki taraf Haziran 1997'de Ak nız'de ortak tatbikat yaptı. Bu Suriye yakını nda açık denizde yapıldı.

İstihbarat işbirliği: Bir Türk gazetesine re: (Milli Savunma Bakanı, yalanladı) D lmanya yu kılınca, onun Sovyet malı silah: Batı Almanya'ya geçti. Buradan da 3 Miğ İsrail'e gitti. İsrail, Suriye'nin en gelişmiş vaş uçağı olan Mig-29 ile ilgili teknik bil Türklerle paylaştı. Ayrıca İsraililer, Ana lu'da Suriye, Irak ve İran'a yakın uçarak, ülkeler hakkında bilgi topluyor.

Askeri yöntemlerin yanı sıra, Türk-İsrail kilerinin çok etkin olması da, su, ticare taşınacak gibi başka yönlere de var.

İki tarafın hükümetleri de, bu büyüyen birliğini nasıl tanımlayacaklarını bilemi Bazen onun barışa yönelik yönünü vurgularken, zen'da keskin ücünü gösteriyorlar. Ortak nız' tatbikatı ile ilgili olarak Genelkur may İkinci Başkanı Çevik Bir, "İnsan amaçlı, dum ve kurtarma çalışmalarını içeriyor" ken; İsrail Savunma Bakanı "Biz Türkiye gerçek bir stratejik işbirliği istiy o ABD'nin de desteğini alarak, iki ülke b o deki herhangi bir tehdide karşı ne kadar ltu bir caydırıcılık oluşturacağımızı göster giz" dedi. Türk ve İsraili liderler Suriye nusunda da geliyor. Onlar bazen işbirliği üncü bir tarafı hedef, almadığını belir ken, bazan da Suriye'nin terörü destekled ne dikkat çekerek, yeni anlaşmaların siny rini veriyorlar.

Yarın: Türk-İsrail ilişkilerinde değişimin sebebi

Türk-İsrail ilişkilerinde değişimin sebebi ne?

Bugün, Amerika'da yayınlanan ve yarı-resmî hitiviyeteki National Interest dergisinden aktardığımız Türk-İsrail ilişkilerini inceleyen Yahudi oryantalist Daniel Pipes'e ait yazının ikinci bölümünü yayımlıyoruz. İlk bölümünde, geçen yıl Sincan'da yaşananları 'işgal' olarak değerlendirmek dahil, çok çarpıcı yorumlar içeren yazının bu bölümü, Türk-İsrail ilişkilerinin 'nereye yöneldiğini' işaret ediyor. Bu 'anahtar' metin, 28 Şubat'ta başlayan süreçte Türkiye'nin iç ve dış gündeminde belirleyici yönünün günışığına çıkmasında önemli ipuçları sunuyor.

DANIEL PIPES

İsrail'in temel amaçları gözünde bulundurulduğunda, Türk-İsrail ilişkilerinde ciddi bir değişikliğin olmadığı görülür. David Ben-Gurion'un zamanından beri İsrail, çevresindeki Arap düşmanlarının zincirini kırmak için her zaman, Türkiye ile iyi ilişkiler kurmak istemiştir. Peki Türkler, niçin tüm Müslüman Dünya'yı kazdırarak, İsrail'e böylesi sıkı bir ilişkinin içine giriyor? Burada birbirini etkileyen iki faktör söz konusu: Genel durum ve pratik ihtiyaçlar.

Birinci kategoride Türkler, geçmişteki ilişkilerden, Yahudiler'e olanları Araplar'a nazaran daha iyi hatırlıyor. Mesela Türk Savunma Bakanı, "Bizim tarih boyunca İsrail'e ve Yahudi toplumuyla bir sorunumuz olmamıştır" dedi. Böyle bir şeyi Araplar için söylemedi ve söylemez. Pekçok Yahudi'nin 1492'de İspanya'dan kovulması ve Osmanlı topraklarına sığınması her zaman hatırlanıyor ve bu, 1992'de 500. yıl olarak anıldı. Uzman Alan Makowsky, Türkiye ve İsrail'in demokratik olmayan ve Arap rejimlerinin çevrelediği bölgede "ortak bir yabancılık" duygusunu paylaştıklarını belirtiyor. Ayrıca, Türk ordusu ve İsrail devleti, bölgenin en güçlü ve anti-fundamentalist yapıları olarak ortak bir siyasi anlayış paylaşıyor.

Türk-Arap ilişkileri yüz yıldır zayıf

Diğer taraftan, Türkler'in yaklaşık yüz yıldır Araplar'la ilişkisi zayıf. Onların kızgınlığının sebebi, Araplar'ın kendilerini Kıbrıs konusunda desteklememesi ve ticaret ortağı olarak görmemesi. Araplar, Ortadoğu'yu 400 yıl yöneten Osmanlı'yı, şu anki kötü durumlarının sebebi olmakla suçluyor. Saddam Hüseyin'ini "Arap olmayanlar önder rolünü üstlendiklerinde, Osmanlı zamanında olduğu gibi, İslam acı yenilgiler tatmıştır" şeklinde açıklıyor. Bu Türkler'i çok kızdırıyor. İki taraf da birbirini olumsuz imajlarla tanımlıyor. Türkler Araplar'ı geri ve duygusal olmakla suçlarken, Araplar Türkler'i kaba buluyor. Türkler Araplar'ı aşırı İslamci bulurken, Araplar Atatürk'ün sekülerizm tecrübesini Batı'nın korkak bir kopyalanması ola-

rak görüyor.

Türkiye'nin, ayrıca İran ve Yunanistan ile sorunları var. Bu rakiplerle mücadele ederken Türkiye İsrail'e yakınlaşmakla güç kazanıyor. İsrail'e yakınlaşma Yunanistan'ın elindeki bazı kozları boşa çıkardı. Türkiye için olmasa da, bir savaş anında bu yakınlaşmanın İsrail için pek çok avantajı söz konusu.

Michael Eisenstadt, bunları şöyle açıklıyor: "Türk ordusu Suriye sınırına asker yığılabilir. Bu Suriye'nin stratejik rezervini böler. Türkiye yaralı İsrail uçaklarına, ülkesine inme izni verebilir. Bu ise Suriye'ye hava savunmasını yeniden düzenleme zorunluluğu getirir. Bu, ülkenin merkezini ve güneyini zayıflatır. Türkiye, Iskenderun Limanı'nı kullandırabilir. Böylece Suriye'nin filosu bölünür."

Yeni işbirliği uluslararası arenaya uygun

Yeni Türk-İsrail işbirliği uluslararası arenaya da uygundur. Avrupa'da insan hakları gruplarının,

lanma duvarını yıkıyor ve belki de diğer Müslüman devletlerle ilişkiler için bir model oluşturuyor.

Yakınlaşmaya gösteriler: tepkiler

Türkiye ve İsrail'in, bölgedeki iki demokratik devlet olması vurgulanıyor ama, bu anlaşmalar demokratik bir seçim sonucu imiş gibi gözükmüyor. Bazı İsraililer, Türk hükümetinin değil, Türk ordusunun İsrail'e yapılan anlaşmalar konusunda ısrarcı olduğuna dikkat çekerek, bunların bozulabileceği ihtimalini vurguluyorlar. Türkler'in buna cevabı ise, Erbakan'ın oyların 1/5'ini aldığı ve İsrail'in sınırlarının güvencede olduğu... İsmail Hakkı Karadayı, İsraililer'e "Türkiye sizin askeri bölgenizi başkalarıyla paylaşmayacak. Ayrıca askeri teknolojinizi başka ülkelere de vermeyeceğiz" diyerek garanti verdi. Bu, İsraililer'in herhangi bir İsrail karşıtı hükümetin anlaşmaları bozabileceği yönündeki korkularını üzerine yapmış bir açıklamaydı. Cumhur-

askeri dostluk" olarak duyururken; Defen News yakınlaşmayı "Çok zeki bir ortak hareket bu şekilde Türkiye ve İsrail güvenliği sağlandı" dan emin hale gelecektir" şeklinde tanımladı. Clinton yönetimi Ortadoğu'daki bu iki milletvekilinin ortaklığını destekledi. ABD Dışişleri Bakanlığı'nun bir yetkilisi pek de alışılmadık bir açıklama yaparak "ABD'nin stratejik ama Türkiye ve İsrail'in askeri ve siyasi işbirliklerini artırmalarıdır. Bazı Arap devletleri bunu istemese bile, bu böyledir" ifadelerini kullandı.

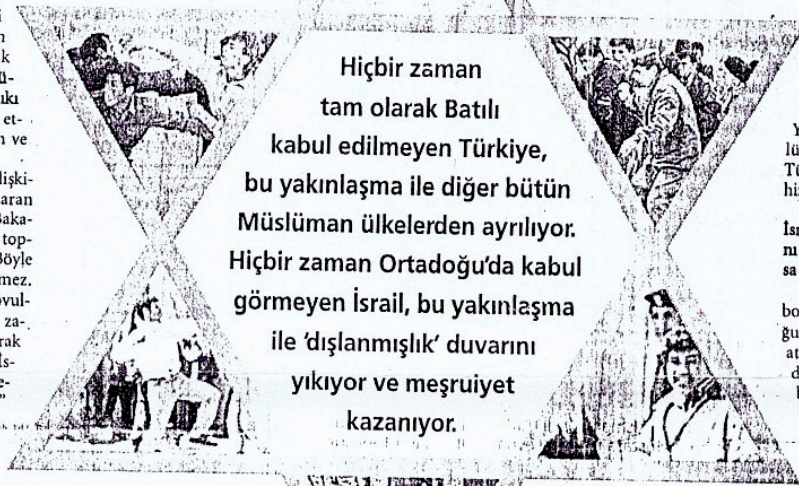
Komşular ilişkiden rahatsız

Türkiye-İsrail ilişkileri gelişirken, bölgedeki rakiplerinden eleştiriler geldi. Yunanistan, Lübnan, İsrail, Mısır, Suudi Arabistan, Irak, İran hükümetleri ve Filistin yönetimi rahatsızlıklarını bildirdi. Birbiri ardına yapılabilecek açıklamalarda, 66 milyonluk Müslüman bir ülke olan Türkiye, bir siyonist veya emperyalist komploya boyun eğmekle suçlandı. Suriye Dışişleri Bakanı, Türkiye ve İsrail'i askeri bir ittifak kurmakla suçladı. Libya Haber Ajansı bu şüpheyi ittifakın, Araplar'ın petrol zenginliği ve su kaynaklarını çalmasını korkuttuklarını açıkladı. İranlılar, İsrail'in asıl şimdiki nükleer tesislerini hedef alabileceğinden korkuyor. Mısır'daki Müslüman Kardeşler lideri Mustafa Meşur, "Bu tehlikeli, çünkü Yahudiler İran, Irak ve Suriye gibi diğer Müslüman ülkelere ulaşmayı istiyor" dedi. PKK Türkiye Genelkurmay Başkanı'nı hem İsrail'i hizmetçisine, hem de çocuğa benzetti.

Şu anki yörtüncesinde devam ederse, Türk-İsrail bağlantısı, Ortadoğu'nun stratejik haritasını değiştirir. Ama bölgeyi stabilize mi eder yoksa düzensizliğe mi yol açar?

Başlangıçta, daha fazla soruna yol açar. Sembolik de olsa şiddet eylemleri, Filistinlilerin Doğu Kudüs'teki elçilik bahçesine, molotof kokteyller atmaları ve konsolosun arabasına yamalı sıvı dökmeleri ile başladı. Mısır Dışişleri Bakanı karşı ittifak kurmakla tehdit etti. Hafız Esad'ın oğlu Beşir, Hizbullah lideri Hasan Nasrallah ile görüştü ve ikilinin "Türk hedeflere saldırma konusunda anlaşmış" bildirdi. 17 yıl sonra Irak-Suriye sınırının açılması, iki BAAS arslanı Saddam ve Esad'ın ortak bir tehdit karşısında olduklarını farketmelerinin bir sonucu.

Türk-İsrail ortaklığı ABD'ye pek çok avantaj sağlar. En önemlisi, bu şekilde Amerikan orijini bir demokratik müttefikler birliği kurulabilir. Bu, Washington'ın 50 yıldır dayandığı otoriter yönetimlere muhalif bir ittifak olur. Eisenhower'ın Bagdat Paktı, Nixon'ın "İkiz sütlünlük", Reagan'ın "stratejik konsensüs"ü hep güvenilir krallara ve kötü otoritelere dayanıyordu. Ama Türk-İsrail ortaklığı, ilk defa Avrupa'da olduğu gibi, Amerikan yanlısı ve demokratik orijini devletlerin ittifak geliştirmesi ihtimalini ortaya çıkardı. Eger dikkatli hareket edilirse Ortadoğu buna dahil olabilir. (Kuvvet gibi) bazı ülkeler de katılmak isteyebilir. Sonuçta zor başarılabilecek bir amaç gerçekleştirilebilir: Daha 'barışçıl' bir Ortadoğu.

ABD'de Ermeni lobisinin sıkıştırdığı Türkiye, askeri endüstrisini korumak için yüksek teknoloji ürünü askeri ekipmanlara ihtiyacı var; İsrail'in de böyle bir pazara ihtiyacı var. Bölgede artık İsrail çok fazla yalnızlık çekmiyor. Bir Türk uzman da "Pekçok Türk, İsrail ile dostluğunun Amerika'dan destek anlamına geldiğine inanıyor" diyor. Ankara Arrow füzelerini elde etmek için sadece İsrail'e güvenmiyor, ayrıca Morton Abramowitz, Douglas Feith, Harold Rhode, Alan Mahowsky ve Richard Perle gibi Amerikalı Yahudiler'e ve JINSA gibi kurumlara da güveniyor. Hiçbir zaman tam Batılı olarak kabul edilmeyen Türkiye, bu yakınlaşma ile diğer bütün Müslüman ülkelerden ayrılıyor. Hiçbir zaman Ortadoğu'da kabul edilmeyen İsrail, bu yakınlaşma ile bu dış-

başkanı Demirel de "Türk-İsrail askeri işbirliği, diğer alanlarda olduğu gibi, gelecekte kesintisiz sürecektir" dedi.

Türk ve İsrail uzmanları, bu yakınlaşmanın potansiyeline dikkat çekiyorlar. Türk gazeteci Sami Kohen "Gelişen bir ittifak, petrol zenginliği Ortadoğu'nun stratejik güç dengesini değiştirdi" dedi. Siyasi analizi Sabri Sayarı bu ittifakı "en önemli askeri ilişki" olarak tanımladı. İsrail Savunma eski Bakanı Moşe Arens, bu yakınlaşmayı "Ortadoğu'nun jeopolitiğinde çok büyük bir değişim" olarak nitelendi. Jerusalem Post gazetesi ise "Yeni bir Ortadoğu ortaya çıkıyor" şeklinde yorumladı.

Pekçok Batılı bu gelişmeleri alkışladı. New York Times, ittifakı "Ortadoğu'daki en güçlü